

Onzevaders
en
Weesgegroeten

Onzevaders en Weesgegroeten

Pelgrimstocht naar het graf van
St. Jacobus

Johann van Rossum

Is cuma le fear na mbr'og c'a gcuireann s'e a chos

(Gealic)

The man with boots does not have to worry about
where he puts his feet

Johann van Rossum
coverontwerp: Brave New Books
illustraties: auteur

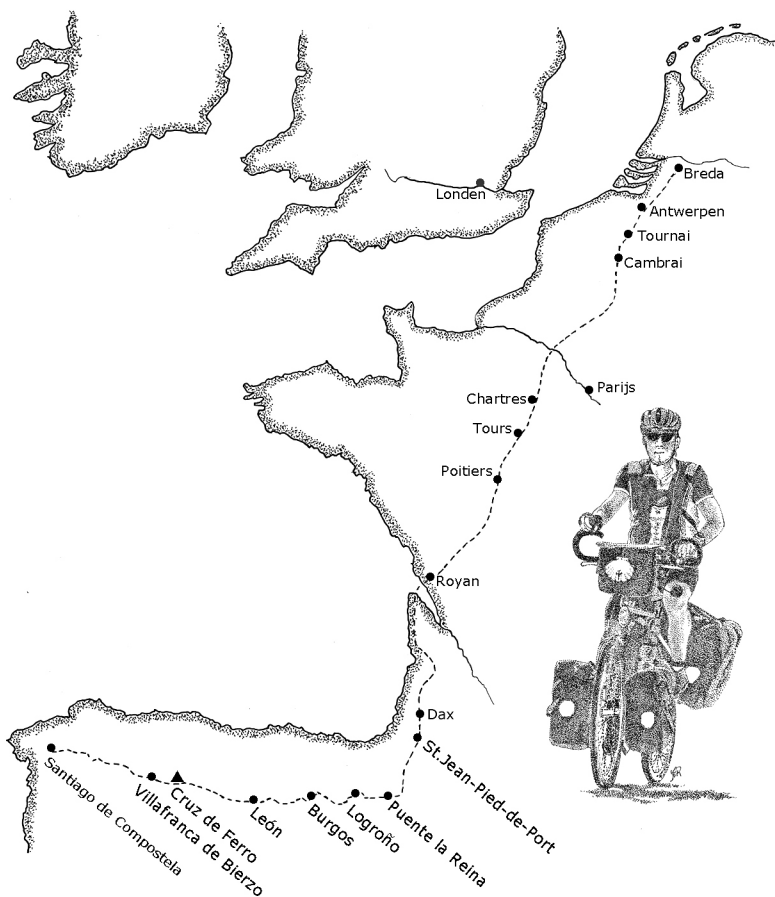
Met dank aan Niko en Ben zonder wie ik op deze eerste tocht
als schrijver redelijk verdwaald zou zijn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm
of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de auteur.

www.johannvanrossum.nl

Enkele namen zijn om evidente redenen veranderd.

ISBN: 9789402138269
© Johann van Rossum, 2015



2.384 kilometers

Voorwoord

Terwijl de rest van de wereld zich met beslist meer dringende zaken bezig houdt, stap ik op de fiets voor een tocht die ik in mijn hoofd al honderd keer eerder aflegde. Zonder veel moeite schik ik me in de rol van een pelgrim met het overbruggen van afstanden, met bespiegelingen en de dagelijkse zorg voor lichamelijk welzijn. Ik heb daarbij vooraf nog geen seconde stilgestaan bij de essentiële vraag in welke winkel je onderweg als fietsende bedevaartganger één rol toiletpapier kunt kopen. Ik ben onvermijdelijk toch het licht criminele pad op gegaan...

Roosendael

Op een schitterende lentedag vertrek ik met gepakte fiets vanuit mijn woonplaats voor een tocht naar Noord-Spanje. Ik ben helemaal geen langeafstand fietser en heb nauwelijks fietskilometers met mijn complete kampeeruitrusting gemaakt. Mijn voorbereiding op deze pelgrimstocht is meer psychisch dan fysiek geweest; ik wil dit al sinds mijn puberteit, toen ik op het lyceum de verhalen over deze bedevaart naar Santiago de Compostela hoorde van mijn geschiedenisleraar en ‘Een voetreis naar Rome’ van Bertus Aafjes was een van de dichtbundels op mijn boekenlijst die ik wél gelezen had. Ik heb nu de leeftijd dat werken niet meer hoeft en ik grijp deze vrijheid dan ook met beide handen aan. De uitdaging van de camino bleef. Dit jaar besloot ik: “Of je doet het nu, of je praat er nooit meer over.”

En wat zoek ik eigenlijk op deze tocht? Ik kan het pas vertellen wanneer ik het gevonden heb. Ik zou het op dit moment niet weten. Vraag het honderd pelgrims en je krijgt nooit hetzelfde antwoord, wanneer je al een antwoord krijgt. En waarom naar Noord-Spanje? Santiago de Compostela is een begrip voor velen; voor mij is dat het nog lang niet! Alles wat ik er over gehoord en gelezen heb, is nog voor geen meter op mij toepasbaar. Voorlopig ga ik de uitdaging met mijzelf aan om te fietsen op een route, die al sinds de middeleeuwen gegaan is door gelovigen naar een plaats ruim een maand fietsen hier vandaan.

En nu zit ik op de fiets richting België! Tot de rivier de Mark is het allemaal bekend terrein voor me; ik heb hier acht jaar

verkering gehad met het mooiste meisje uit Ulvenhout en ben met haar getrouwd in de kerk waar ik een minuut of vijf geleden langsfietste. Het is druk op 'het Markpadje' en ik houd angstvallig een mevrouw met twee hondjes aan een veel te lange uitlaatlijn in de gaten. Ik kan niet zo snel manoeuvreren met mijn dertig kilo fietsbagage! Op het jaagpad langs de rivier is het een stuk rustiger en genietend van mijn geliefde Brabantse landschap fiets ik langs het voormalig sanatorium De Klokkenberg. Het indrukwekkende gebouw ziet er verlaten uit. In mijn jeugd was het een bekend herstellingsoord voor lijders aan tuberculose, jaren later een van de allerbeste hartklinieken van ons land. Het doet me een beetje pijn om dit gebouw er werkeloos bij te zien liggen. Veel tijd voor mijmeren is er niet; ik duik het tunneltje onder de A58 in terwijl het snelverkeer met een tienvoudige snelheid boven mij raast. Al snel laat ik de zondagsdrukke van de snelweg achter me en vervolg mijn weg langs de meanderende rivier.

In het dorpje Galder passeer ik het St. Jacobskapelletje. De buitendeur is niet afgesloten, helaas belet een glazen binnendeur met prachtig geëtsde jacobsschelpen mij verder de toegang. Deze schelp is het symbool van de Camino de Santiago geworden; ze zijn makkelijk te vinden aan de Galicische kust en werden in vroeger dagen door pelgrims mee naar huis genomen ten teken dat ze de route volbracht hadden. Het zichtbaar dragen van de schelp op jas of hoed zou bovendien bescherming geven tegen struikrovers. Het gespuis liet de pelgrims waarschijnlijk niet vanwege een of andere erecode onder bandieten met rust, maar veeleer omdat er bij de arme bedevaartgangers weinig te halen viel.

Ik fiets maar weer door onder de bescherming van mijn jacobsschelp 'duidelijk zichtbaar' op mijn stuurtas. In het dorp wordt een wielerronde gehouden, dat dwingt me om een omweg naar de rivier te nemen. Ik pak, dankzij de goede routekaart, de caminoweg weer vlot op. Ik heb drie boekjes met routekaarten voor deze tocht. De eerste met de route tot Tours ligt op mijn stuurtas. Het is even wennen aan de combinatie van tekst en detailkaart. Er zijn momenten tijdens deze tocht dat ik me meer puzzelritrijder dan pelgrim voel.

De fietsroute voert langs de Mark, half België zit deze zondagochtend op de fiets; ik word regelmatig ingehaald door vrijetijdscoureurs in strakke wielrenpakken met reclame van de best betalende lokale middenstander of van een bekende bank. Op dure carbonracefietsen vliegen ze bijna onhoorbaar voorbij, want een eenvoudige fietsbel geeft geen pas op een koersfiets! Bij een bruggetje in Meer pauzeren twee langeafstand fietsers. Ik herken ze aan de felrode waterdichte fietstassen van Duitse makelij. Ze hebben de schelp op de stuurtas gezien, er gaat een hand omhoog. Ik houd in en beantwoord hun vraag: 'Santiago?' bevestigend. "Bon camino! Wij komen er over een paar weken achteraan!" roepen ze me nog na. Ik steek een duim op en hoop stiekem dat dit dan een eenmalige ontmoeting is op mijn tocht naar Spanje.

Ik fiets verder door, afwisselend langs weiden, akkers en na Oostmalle door bosrijk gebied. Richting Lier fiets ik langs de Nete en de Laak. Deze eens zo zuivere waterbekkens van de Kempen zijn nu open riolen, dankzij de chemische industrie stroomopwaarts. Pas na Lier tref ik sportvissers aan de oever van de Nete. De invloed van de getijden vanuit zee is hier merkbaar: het water wordt schoner.

In Duffel is het even zoeken naar landgoed Roosendaal. Het routeboekje dirigeert me een villawijk in en ook mijn navigatie geeft aan dat de camping toch echt ergens tussen de bungalows moet zijn. Het bordje 'camping' stuurt me een mountainbike pad op. Ik bedenk me toch voor ik het mulle zand opzoek; een passant helpt me uit de brand en wijst mij de weg via een fietspad door de bossen. Ik ben de eerste pelgrim van dit seizoen op de mini-camping van het landgoed; er moet nog in een bureaulade gezocht worden naar het stempel voor mijn credencial. De credencial is de pelgrimspas, afgegeven door het Nederlands Genootschap van Sint Jacob. 'De lezer wordt verzocht aan toonder van dit document zo nodig steun en hulp te verlenen.' Ik ga proberen om de stempelkaart dagelijks te laten dagtekenen met een stempel van de campings, kerken of gemeentehuizen langs de pelgrimsroute.

Mijn tentje is in no time opgezet. Het ontdooide pakketje nasi van thuis is snel opgewarmd. Vanaf vandaag zal ik dagelijks mijn eten moeten gaan inslaan; ik kan vooral met dit warme weer niets bewaren en de ruimte in mijn fietstassen is beperkt. Op een nog net niet doorgezakte tuinbank werk ik de nodige koolhydraten naar binnen. Met een mooi Belgisch biertje daarna op het terras van het landgoed meen ik wat extra brandstof tot me te kunnen nemen. Helaas bevat het sterkste bier uit het assortiment, Petrus Golden Tripple, maar drie gram koolhydraten per honderd gram aldus het fraaie etiket. Goed, ik ben hier niet gekomen om te lezen, maar om van mijn welverdiende biertje te genieten na de eerste negentig kilometer van mijn fietstocht. Het is wennen aan het fietsen met bagage. Vooral de tien kilogrammen verdeeld over de voortassen maken het bewaren van het evenwicht behoorlijk lastig op niet vlakke wegen.

Denderhoutem

Vroeg wakker, het is onbewolkt en de zon probeert er nu al een mooie dag van te maken. De twee lunchboterhammen van gisteren zijn mijn ontbijt voor vandaag. Ik ben thuis bezig geweest met het goed verdelen van mijn bagage over mijn fiets; ik maakte paklijsten voor elk van de zes tassen op mijn fiets. Ik raadpleegde de geplastificeerde lijstjes wanneer ik mijn kook- en kampeeruitrusting weer opberg. Terwijl ik daar mee bezig ben, vraag ik mijzelf af hoe lang het gaat duren voor ik dit inpakken zonder controlelijstjes doe en of over een paar weken alles nog steeds in dezelfde fietstas zal verdwijnen. Mijn ervaring met het pakken van mijn zeekayak voor een meerdaagse tocht is anders: daar weet ik na een dag dingen blindelings te vinden en heeft alles na al die jaren zijn vaste plaats onder de waterdichte luiken. Fietsen met bepakking is een compleet nieuw verhaal voor me en een fietstocht van ruim drieëntwintighonderd kilometer lijkt me net zo spannend als een trektocht in vijf meter polyester rond Corsica of de eilanden aan de Schotse westkust.

Deze tocht wordt op dit moment een fysieke uitdaging; ga ik er in slagen in mijn eentje de pelgrimsroute door België, Frankrijk en Noord-Spanje te volbrengen? En wat gaat deze tocht dan verder voor me betekenen? Mijn verwachtingen zijn niet zo erg hoog gesteld; ik vind mijzelf vrij nuchter en sceptisch wanneer het gaat om op zoek te gaan naar het vermeende graf van een leerling van iemand die de zoon van god genoemd wordt. Het hele leven is een reis; de komende weken zal ik me daar meer bewust van zijn dan voorheen, vermoed ik.

Mijn rechterbeen zwaait over de Ortlieb-achtertassen van mijn Batavus Shoshone en ik fiets de indrukwekkende toegangspoort van het landgoed uit. Ik ben gisteravond over een bospad langs de achterzijde van het landgoed binnengekomen en ontdek nu een prachtig geasfalteerde toegangsweg. Ik houd de fietsroute terug langs de Nete voor gezien en laat mijn gps de snelste route naar de stad Mechelen voor me uitzoeken. In het prachtige centrum van de oude kanten lakenstad bewonder ik de St. Rombout kathedraal, een meesterwerk van gotische bouwkunst. Het liefst parkeer ik mijn fiets tegen de gevel van de spitsloze toren en laat me een Leffe-van-de-tap brengen aan een tafeltje op een van de terrasjes aan de Grote Markt. Bier zakt in je knieën bij het fietsen! Moet ik maar niet doen. Plichtsgetrouw stap ik weer op en rijd langs het Hof van Busleyden uit 1500, de tijd dat Mechelen hoofdstad was van het Groot Bourgondische Rijk. Het gebouw in renaissance stijl nodigt uit tot een bezoek; het stadsmuseum zal voor een andere gelegenheid zijn. Nu fiets ik verder via de Brussel-poort de stad uit richting Hombeek.

Ik volg de Jacobsroute weer en sla af naar het westen. Londerzeel heb ik zo gevonden. Na Kapelle-op-den-Bos moet ik een stukje Leirekensroute volgen. Dan houdt de bewegwijzering op en biedt het routeboekje ook geen uitkomst. Ik ben verkeerd gereden. Routes die ik als alternatief vind, komen óf op privaat domeinen óf in deftige woonwijken uit. In dit soort gebieden tref je in de regel niemand op straat om je verder te helpen en ook mijn gps besluit in opstand te komen en stuurt me terug richting Mechelen. De plaatsjes Opwijk met zijn Affligem bierbrouwerij, Merchtem en Buggenhout zijn mooi; ik heb ze vandaag meerdere malen mogen bekijken. Ik ben echt aan het verdwalen!

Uiteindelijk kom ik via Lebbeke toch richting Aalst en dan ineens gaat het volgen van de pelgrimsroute van een leien dakje. In Moorsel word ik als pelgrim herkend door een groepje mensen langs het fietspad. Ze wensen me 'Bon change vers Santiago!' toe. Opstekertje! Aalst zal beslist een prachtige stad zijn; ik word echter door een buitenwijk met grote met prachtige graffiti verfraaide fabriekshallen geloodst richting de Dender. Langs de rivier volg ik het jaagpad. Het is een genot om langs deze stroom Vlaanderen te mogen doorkruisen; groene met riet begroeide oevers slingeren met grote bogen tussen houtwallen met populieren en weilanden. Er komt wat heuvelland in zicht.

Het is tegen zessen en ik ben al een half uurtje op zoek naar de camping in Denderhoutem. Uiteindelijk vind ik hem dankzij de hulp van een aardige Belgische fietser, die het wel stoer vindt dat ik met zoveel bagage onderweg ben naar Spanje. "Complimenten hoor, meneer!" De campingbaas verklapt me met enige trots dat ik dit jaar de tweede fietsende pelgrim op zijn kampeerterrein ben. Drie dagen voor me is er een dame uit Nederland met een e-bike geweest. Die zal ik wel niet meer inhalen, meent hij. Ik denk dat hij gelijk krijgt. Voorlopig heb er weer tachtig kilometer op zitten.

Tournai

De dag begint lekker: de langere snelbinder, die ik voor de tas op mijn bagagedrager gebruik, is tussen de ketting en de tandwielen van de achteras gekomen. Er wordt weer een Leatherman tool aan het werk gezet! Zonde van de elastiek, maar ik hecht op dit moment meer waarde aan mijn versnellingen. Hoe hard zal ik die vandaag nog nodig hebben!

Het ochtendtraject is er eentje om in te lijsten: langs de vele bochten van de Dender volg ik het jaagpad onder een strakke blauwe lucht waarbij het beetje tegenwind voor een aangename afkoeling zorgt. Via het voormalige textielstadje Ninove langs het sluisje van Idegem. Ik maak even kort pauze en daarvan maakt een man, die bij het sluisje woont, gebruik om een praatje te maken. Of ik naar Compostela fiets. Terwijl hij over de loopbruggetjes boven de sluisdeuren naar me toe gewandeld komt, vertelt hij me dat een neef van hem de tocht ook per fiets heeft willen maken, maar niet verder gekomen is dan de Pyreneeën. Bleek hem toch een iets te zware onderneming. Kijk, op dat soort motiverende verhalen verheug ik me bij het begin van mijn tocht naar de natuurlijke grens tussen Frankrijk en het Iberisch schiereiland. De man informeert naar het hoe en waarom van mijn tocht en ik help hem vriendelijk aan de gewenste antwoorden. Terloops informeer ik naar een mogelijkheid om een fatsoenlijke kop koffie te krijgen in dit plaatsje. Zijn gastvrijheid wint het niet van zijn enthousiasme: hij verwijst me naar een van de vier cafés die Idegem rijk is.

Ik volg zijn aanwijzingen op en fiets het dorpje in. Op het trottoir voor een van de etablissementen zit een aantal wielrenners op de buitengezette stoelen aan een pintje. Het is half één en ze moeten ongetwijfeld nog een stukje verder fietsen. Bij mij zou dat geen snelheid verhogend effect hebben! Een jongeman in felgekleurde fietskleding is vandaag nummer twee, die me aanspreekt over het doel van mijn fietstocht. “Respect, meneer!” krijg ik na mijn toelichting. Binnen zit het halve dorp aan de Jupiler en ik voel me bijna schuldig wanneer ik om een kop koffie vraag. Dat wordt trouwens een ordentelijke kop cafeïne compleet met koekjes en iets wat op een bonbon lijkt. Geen pralineke: een mini-ijskoekje gevuld met eierlikeur. Goed, het is al halverwege mijn slokdarm wanneer ik dat ontdek. Dat moet niet in mijn benen gaan zitten.

Ik vervolg de tocht langs de Dender naar Geraardsbergen. Bij de brug is een broodjeszaak. Een broodje brie met ‘groentjes’ voorkomt dat de alcohol van het vermomde advocaatje in mijn maag een invloedrijke rol kan gaan spelen. Bij Geraardsbergen begint een licht heuvellandschap met de bij-wielrenners-bekende beruchte ‘muur’ van de 110 meter hoge Oudenberg. Ik hoef de confrontatie met deze uitdaging niet aan en mag langs de andere oever van de rivier het jaagpad blijven volgen. Soms zie je dan zaken die je op dat moment even niet verwacht, zoals een enorm lijnvliegtuig zonder bijbehorend vliegveld midden in een weiland. Iemand zal dit wel een geslaagde grap vinden.

Bij ‘Twee Akkers/Deux-Acren’ is het me duidelijk dat ik nu de taalgrens passeer. We schakelen de komende duizend kilometer over op Frans. Bij de sluis in Lessines verlaat ik de Dender en fiets na een aantal geschakelde sluisbruggetjes het stadje in. Dat is in ieder geval de bedoeling van de samensteller

van het boekje wanneer hij in St. Jacobs Fietsroute aangeeft dat ik de klim van ongeveer vijftien procent hellingspercentage over een minder dan halve kilometer kasseien mag doen. Het lijkt een eenvoudige aanwijzing om op het plein bij het stadhuis te komen. Voor mij een volkomen legitieme reden om het wandelen naast mijn bepakte fiets uit te proberen. Terwijl ik op adem kom aan het einde van de klim hoop ik dit toch niet vaker te hoeven doen. IJdele hoop waarschijnlijk, wanneer ik de verhalen over de Pyreneeën en de Spaanse hoogvlakte niet met een korreltje zout neem. Op de volgende klim, een kilometer verderop bij kruispunt Porte d'Ogy, ben ik iets beter voorbereid en begin er aan in de allerkleinste versnellingen op de voor- en achterbladen van mijn gloednieuwe Shimano-set.

Mijn fiets is een zeer bewuste aanschaf van tien jaar geleden. In een tijdschrift voor buitensporters werd de Shoshone Royal Class van Batavus als een van de beste hybride fietsen beoordeeld. Met zijn aluminium frame, carbon voorvork, hydraulisch remsysteem en eenentwintig versnellingen heb ik er een prima toer- en trekkingfiets aan! Voor ik aan deze tocht begon heb ik zowel bladen als ketting laten vernieuwen. Een paar nieuwe Schwalbe Marathon Plus banden en een setje 'heavy duty' remblokken leken me ook geen overbodige luxe. Vier reserveremblokjes en twee extra binnenbanden zitten ook nog ergens in een van de fietstassen. Aan mijn materiaal zal het niet liggen; ik weet dat ik de zwakste schakel ben.

Buiten Lessines geeft de gekladderde tekst op de poort bij de watertoren aan dat het zo'n kleine tweeduizend kilometer naar Santiago de Compostela is... De vlakke stukken om behoorlijk wat fietskilometers te maken laat ik nu achter me: Naturel Pays de Collines richting Tournai is een landschap met lange

heuvels. Kuitenbijters! Wanneer je dan een heuvel opzwoegend met je complete kampeeruitrusting op je fiets ingehaald wordt door een wielrenner, die je 'Bon courage!' toewenst of iets later een groepje tegemoetkomende coureurs als groet de linkerhand even van het stuur haalt, voelt dat lekker. Ik zal deze steun onderweg vaker gaan nodig hebben, vooral op de momenten dat ik me afvraag op welk ogenblik van verstandverbijstering ik ooit besloten heb om aan deze onderneming te beginnen.

In Grandmetz moet ik een spoorwegovergang kruisen richting Rue Saint-Jacques. De heilige Jacobus geeft deze keer niet thuis: in het hele dorp is geen treinrails te ontdekken. Ik steek de N60 over en zou richting Thieulain moeten. Waarschijnlijk mis ik deze afslag en beland langs de levensgevaarlijke N7 naar Tournai. Ondanks het warme weer trek ik toch maar een fluorescerend fietsjack aan: ik wil gezien worden door het snelverkeer! Het loopt tegen zevenen. Ik moet de camping gaan zoeken, tentje opzetten en eten gaan koken. In dat laatste heb ik ineens geen zin meer wanneer ik net voor Tournai de 'Frieterie Route 66' passeer. Ik draai om en heb meteen een probleem minder.

Camping l'Oriënt is echt bedoeld voor caravanners en campers en heeft maar één plekje voor fiets- of rugzak-kampeeders. Het ligt net buiten de omheining van het terrein. Ik laat met een minder gerust gevoel mijn spullen bij mijn tentje achter wanneer ik ga douchen. Het is nog laat in de avond druk op de naastliggende openbare parkeerplaats en de volgende dag word ik vroeg gewekt door vertrekkende auto's. Niet de meest ideale kampeerplek voor een vermoeide fietser.

Cambrai

Wederom een prachtdag. Ik heb meteen de zomer in de kop en besluit om het routeboekje voor fietsende pelgrims te laten voor wat het is. Vanavond staat mijn tentje op een camping in Frankrijk; Cambrai is vijfenzestig kilometer verderop en bij een dag als vandaag past geen verplichte fietsroute.

In Doornik -ik blijf de Nederlandse naam voor Tournai toch veel mooier vinden- volg ik wel netjes het jaagpad langs de Schelde. Bij Antoing besluit ik dwars door het Parc de l'Escaut et Scarpe te rijden. Een uitgestrekt bosgebied, waar je nauwelijks iemand tegenkomt. Ik kom uit bij La Glanerie, de plaats waar de eerste Amerikaanse troepen in 1944 Belgisch grondgebied betraden. Een geallieerde motor-ordonnans in brons getuigt op deze plek van dit historische feit. Langs de Belgisch-Franse grens bij Rumegies pik ik de St. Jacobsroute weer op. In Saméon wil ik wat fris drinken en installeer me op een terras van een restaurant. Aan het tafeltje tegenover me bestelt een vertegenwoordigerstype nog wat ijs voor zijn karafje rosé. Ik kom even in de verleiding om de bestelling van de ijsthee te annuleren.

Na Saméon volgt een prachtroute door Forêt de Marchiennes, bossen die ik vandaag helemaal voor mijzelf schijn te hebben. Bij een uitspanning een kilometer of wat voor Elpret trakteer ik mezelf op een 'café grande' met een stuk appelgebak onder de parasol op het terras. Het is druk en ik raak aan de praat met een oudere dame en haar jongere dochter. Beiden dragen het goudblonde haar klassiek opgestoken; hals, pols en vingers zijn rijkelijk voorzien van sieraden. Met wandelkleding van een